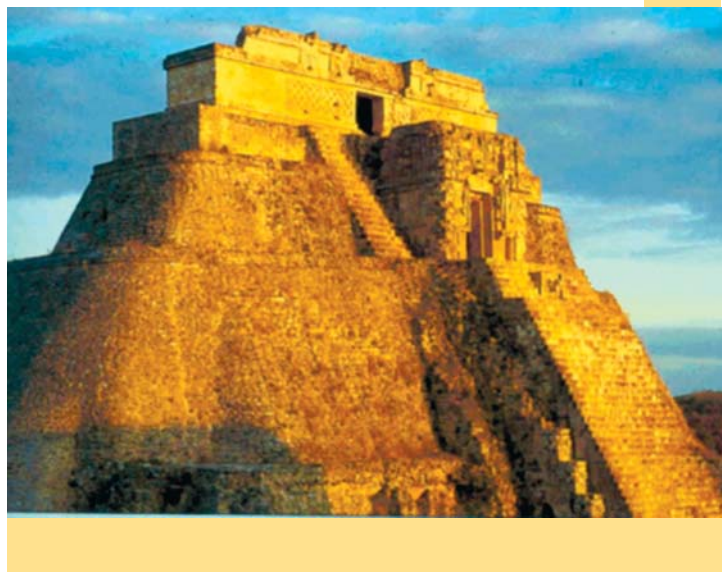

KONEC MAYSKÉ CIVILIZACE

Ruiny
mayského
městaPOMSTA
BOHA DEŠTĚ CHAC?

Znali dobu oběhu Venuše, ale neznali princip kola, říká se jim „Řekové Nového světa“ – nebo také intelektuální civilizace, přesto nebo snad právě proto jejich nejdůmyslnější zbraní byl kamenný oštěp a sekerá, před šipy nepřátel byli bezmocní. Jejich velkolepý zavodňovací systém byl geniální, avšak jejich civilizace se pravděpodobně nakonec zhroutila z důvodu nedostatku vody. Jeden rok byly jejich městské státy rozvinuté, pulsující životem, další rok byly jen místem duchů.

Mayská civilizace fascinovala lidi od doby, kdy první objevitelé troskek měst ztracených v pralese přivezli v 19. století jejich nákrsky. Nedlouho poté vystala dnes již klasická otázka mezoamerické archeologie – proč mezi lety 750 až 1200 n. l. došlo k zániku nejrozvinutější civilizace celé Ameriky – říše Mayů? Odpověď se hledá dodnes, jistá není žádná, ty nejpřitažlivější pro veřejnost a média navrhují přírodní katastrofu, zemětřesení, cyklon, neznámou nemoc, hladomor. Pro nic z toho se nenašly dosud přesvědčivé důkazy, naopak nejpravděpodobnější se jeví vysvětlení, které není podepřeno žádným úžasným archeologickým nálezem, ale které se nabízí po propojení výzkumů archeologů, klimatologů, geologů, sociologů,....., zkratka příčina pádu tkví zřejmě v souběhu mnoha faktorů, které byly odstartovány jedním hlavním – totiž suchem. Václav Cílek ve své knize Tsunami je stále s námi říká: „To, co způsobuje klimatické pády civilizací, není zvýšení teploty, ale sucho.“ Je paradoxem, že přezdívka Mayů „Řekové Nového světa“ s sebou tak nenese jenom odkaz na jejich intelektuální výlučnost mezi ostatními americkými civilizacemi, ale i na podobnost způsobu obhospodařování půdy (přijmeme-li názor, že příčinou pádu Mayské říše bylo

částečné odlesnění na poměrně velkých územích v okolí městských států). Ani území Řecka nebylo původně vyprahlou bezlesou krajinou, kde se pasou ovce a v dále se tyčí Akropole, byla to naopak krajina pokrytá lesy. Až vypasení vegetace a následná eroze půdy se spolupodílely (jako jeden z faktorů) na úpadku řecké civilizace.

Mezi léty 550 a 750 bylo klima Mayům velmi nakloněno, nastal takřikajíc bujarý hodokvas – nárůst počtu obyvatel, rozvoj kultury, stavby honosně rozměrné do šířky i výšky, vše doprovázel intelektuální rozkvět, astronomická měření a měření času, jehož tok Maye fascinoval, dospěly k neuvěřitelné dokonalosti. Po tom všem nastal náhlý pád (slovy Jana Kellera) až na dno blahobytu a ten byl o to hlubší, oč výš dospěl předtím vývoj. (Nepřipomíná vám to poněkud světovou finanční krizi, a asi nejhlubší pád islandské – a nejen té – ekonomiky?)

Mayské pyramidy

se opravdu mohlo odehrát v průběhu několika let, datové zápisy na stélách ustaly z roku na rok, obyvatelé odešli z míst, která kdysi byla pokryta džunglí a úrodnou půdou, na konci však měla pravděpodobně stepní charakter. Vody bylo pomálu, kukuřice tvořící až 90% jídelníčku již pěstovat nešla. Obyčejní lidé živící horní vrstvu kněží a šlechty vzali svých „pět švestek“ (možná spíš kakaových bobů, které byly tehdejší platidlem) a utekli za lepším živobytím. Některá oslabená města si podrobili Toltékové, mexičtí Itzové a další cizí skupiny obyvatelstva, které se do této oblasti nasunuly, a města se tak v maysko-mexické koexistenci hospodářsky a kulturně vyvíjela až do dnešních dnů. Někde se zastavil čas jako v Růženčině království, aby je objevili o deset století později ohromení badatelé.

Mayové obývali poloostrov Yucatán, jihovýchodní Mexiko, Guatemalu a části i Honduras a Salvador.

Zajímavým zdrojem informací v této době jsou sedimenty z pánve Cariaco v Severní Venezuele a mayského jezera Chichancanab (výzkum floridské univerzity z roku 1995). Podle nich v letech 760, 810, 860, 910 docházelo k suchům o trvání několika – obvykle 5 – 9 let, tato sucha byla oddělena vlhčími periodami. Mayové tedy měli jakési varování přírody, že něco není v pořádku, vyskytovala se léta hubená a bohatá, ale tyto klimatické oscilace ještě zřejmě nebyly tak vážné a neměly takové důsledky. Se suchem, které přišlo kolem 9. století, vrcholilo ovšem pravděpodobně suché období trvající již déle než 150 let. To bylo jednou z posledních (bohužel suchých) kapek. Můžeme se jen dohadovat, že následoval sociální kolaps, rozpad systémů tříd (kněží, nobilita, řemeslníci, zemědělci a otroci), občanské války, hlad, vyhlazení. To vše

Jak by podobná ekologická krize, která s sebou v důsledku nese i krizi sociální, skončila dnes? V dnešním globálním světě můžeme usuzovat, že by pomocná ruka byla podána těm, kteří by ji potřebovali – viz situace po hurikánu Katrina, tsunami na Srí Lance, zemětřesení na Haiti atd. Jisté však je, že tato pomoc se snadněji financuje i organizuje tam, kde je dobrá mediální kampaň, zranění, běžující pozůstalí, zřícené domy, pes plavající i se svojí boudou přitáhnou díky zprávám v televizi více pozornosti než sucho, eroze půdy, nedostatek vody, které jsou důsledkem vleklé ekologické krize někde v rozvojové zemi. V době Mayů žádné filantropické snahy okolních národů neměly místo, v období krize podle zákona „silnější přežije“ zůstaly jen ty životaschopnější městské státy. A možná taky, že se všechny vědecké závěry o konci mayské říše mýlí, že se jen důležité božstvo deště Chac rozhněvalo poté, co mu bylo přineseno málo obětí a spolu s božským stvořitelem Itzamnou – pánem nebes a kněží se rozhodli města, která se provinila, odsoudit k záhubě. Tajemná záhada tak zůstává nevyřešena. Taky byste se tam tak rádi podívali? Určitě tam jezdí víc cestovků než do míst dopadu Tunguzského meteoritu (o kterém jsme psali v minulém čísle), tak snad se tam někdy uprostřed tropického pralesa sejdem.

Mayská lebka nalezená při archeologických vykopávkách – Mayové se snažili tvar lebky upravit již v dětství například připevněním kovových destiček k nosu, nebo stahováním lebky plátnem

